

Riksdagen

Uppteckningar

vid EU-nämndens sammanträden

2023/24:36

Fredagen den 3 maj

§ 1 Sysselsättningsfrågor, socialpolitiska frågor, hälso- och sjukvårdsfrågor samt konsumentfrågor

Statsrådet Paulina Brandberg

Återrapport från informellt ministermöte den 23–24 november 2023

Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor den 11 mars 2024

Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor den 7 maj 2024

Anf. 1 ORDFÖRANDEN:

Vi hälsar statsrådet Paulina Brandberg med medarbetare varmt välkomna till dagens EU-nämndsmöte. Finns det något att muntligen tillägga till de skriftliga återrapporterna?

Anf. 2 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Ordförande! Nej, jag har inget att tillägga, men jag svarar jättegärna på frågor.

Anf. 3 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Jag tackar för möjligheten att få ställa frågor när det gäller återrapporten. Det finns en hel del att ställa frågor om, men jag väljer att fråga om La Hulpe-deklarationen. Vad var det som gjorde att statsrådet inte var tydlig mot andra ministrar om att Sverige avsåg att rösta nej? Av återrapporten får man intrycket att regeringen tycker att det är en god idé att på lämpligt sätt på EU-nivå fortsätta att arbeta med sociala rättigheter. Men det är inte regeringens ställningstagande, och statsministern, som är statsrådets chef, var mycket tydlig på samrådet med EU-nämnden inför toppmötet.

Vad är anledningen till att det i återrapporten låter som att regeringen tycker att det är en god idé att på lämplig nivå fortsätta att samarbeta om sociala rättigheter och inte bestämt sig för att vara tydlig och säga nej?

Anf. 4 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Ordförande! Som jag har förstått det har detta inte tagits upp på råds-mötet, så det är svårt att svara på frågan.

Anf. 5 MATILDA ERNKRANS (S):

Herr ordförande! Det har i alla fall delats en promemoria till EU-nämnden med en rapport från rådets möte om sysselsättning och socialpolitik den 11 mars 2024, och här pratas bland annat om plattformsarbetet, som jag också kunde ha ställt frågor om. Men i punkt 4 om genomförande av den europeiska pelaren för sociala rättigheter inom ramen för den europeiska terminen 2024 och den framtida sociala agendan står det att det hölls en riktlinjedebatt och att Sverige tog ordet och betonade initiativ och åtgärder inom det sysselsättnings- och socialpolitiska området.

Jag vet inte riktigt hur jag ska tolka detta. Det här är det underlag som har getts till EU-nämnden, och det är det som vi i oppositionen har att förhålla oss till eftersom vi inte sitter med på råden.

Anf. 6 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Herr ordförande! Jag ber att få återkomma till detta sist i dagens föredragning så kan jag förbereda ett bättre svar.

Anf. 7 ORDFÖRANDEN:

Det blir en bra lösning.

Vi går vidare till dagordningspunkt 3, Direktivet om genomförande av principen om likabehandling (artikel 19). Det är en diskussionspunkt, inte en beslutspunkt.

Anf. 8 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Direktivet om genomförande av principen om likabehandling, det så kallade antidiskrimineringsdirektivet, ska tas upp i en riktlinjediskussion. Direktivet har förhandlats i snart 16 år och innehåller bestämmelser om skydd mot diskriminering på grund av funktionsnedsättning, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller ålder.

Sverige har varit positivt till detta förslag sedan det presenterades, och det belgiska ordförandeskapet har arbetat vidare med detta direktivförslag. Det är fortfarande några medlemsstater som inte har kunnat meddela en slutlig position. På Epscorådet kommer det därför att hållas en riktlinjediskussion gällande detta direktiv.

Regeringen välkomnar ett brett direktiv mot diskriminering och avser att framföra att det är viktigt med ett enhetligt EU-rättsligt skydd mot diskriminering. Regeringen stöder fortsatt arbete med förslaget i syfte att det ska kunna antas så snart som möjligt.

Anf. 9 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Min fråga följer lite på förvirringen kring hur regeringen egentligen tar sig an fortsatt arbete med de sociala rättigheterna inom EU.

Vi socialdemokrater tycker som tidigare att det är viktigt att jobba med dessa frågor, inklusive diskriminering, på ett lämpligt sätt också på EU-nivå och stöder ett fortsatt arbete.

Kan statsrådet utveckla hur hon ser på stödet till fortsatt arbete med förslaget i syfte att det ska kunna antas så snart som möjligt? Jag vill gärna att statsrådet säkerställer att det betyder att arbetet för ett starkt EU-rättsligt skydd mot diskriminering ska upprätthållas och att regeringen inte använder sitt mandat till att förhandla i den riktning som tidigare anmälts

i en avvikande ståndpunkt av Sverigedemokraterna, alltså det parti regeringen bygger sitt maktinnehav på. När detta var uppe tidigare tyckte Sverigedemokraterna att det inte var en bra idé, utan de ville ha andra och svagare skrivningar om diskrimineringsgrunderna.

Statsrådet får gärna bekräfta att regeringen fortsätter att stödja arbetet och att man inte tänker medverka till att urvattna det till något sämre.

Anf. 10 ANN-CHRISTINE FROHM UTTERSTEDT (SD):

Ordförande! Socialdemokraterna har redan dragit en del av vår ståndpunkt. Men jag kan tillägga att vi också anser att detta är en nationell angelägenhet som det inte ska lagstiftas om på EU-nivå. Vi håller heller inte med regeringen om vilken definition vi ska ha i diskrimineringslagen. Sverigedemokraterna anser att definitionen bör vara "otillbörlig särbehandling", vilket vi driver.

Vår ståndpunkt lyder: Sverigedemokraterna anser att diskrimineringslagstiftningen bör hanteras inom den nationella kompetensen och inte avgöras på EU-nivå. Vidare anser Sverigedemokraterna att diskriminering bör baseras på en bredare grund och förespråkar därför att definitionen bör vara "otillbörlig särbehandling" i stället för att specificera ett antal diskrimineringsgrunder – detta för att säkerställa att all form av diskriminering fångas upp och inte endast det som faller inom ramen för det som definieras i den text som finns i dag. Sverigedemokraterna kan således inte stå bakom förslaget till svensk ståndpunkt och anmäler med anledning av detta en avvikande ståndpunkt.

Anf. 11 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Ordförande! Regeringen ställer sig i allra högsta grad bakom detta direktiv. Regeringen arbetade också hårt under det svenska ordförandeskapet för att få lite fart på detta gamla förslag. Det fick vi mycket beröm för, bland annat från kommissionären, som tyckte att Sverige gjorde ett gott jobb med att få direktivet att röra sig framåt. Det arbete som Sverige påbörjade under det svenska ordförandeskapet har skapat ett momentum, och andra länder och det belgiska ordförandeskapet jobbar nu vidare med detta, vilket regeringen ser mycket positivt på.

Regeringen består av Liberalerna, Moderaterna och Kristdemokraterna. Vi samarbetar med Sverigedemokraterna i de punkter som står i Tidöavtalet. Detta är inte en punkt i Tidöavtalet, och här har regeringen och Sverigedemokraterna uppenbarligen olika ståndpunkter. Jag har presenterat regeringens ställningstagande, och vi kommer att fortsätta agera för att direktivet förhoppningsvis ska kunna antas inom EU.

Anf. 12 MATILDA ERNKRANS (S):

Herr ordförande! Avvisar statsrådet alltså alla möjligheter att den sittande regeringen kan gå med på ett direktiv som har urvattnats? Bekräftar statsrådet att det inte får röra sig mot det Sverigedemokraterna för fram om "otillbörlig särbehandling" utan att man ska hålla fast vid ett starkt EU-rättsligt skydd när det gäller diskriminering?

Det är som sagt inte helt enkelt att hänga med i hur regeringen agerar i dessa frågor eftersom vi får signaler om att statsministern, Sverigedemokraterna och statsrådet har olika syn på de sociala rättigheterna och hur Sverige ska agera där. För oss är det viktigt att

säkerställa att regeringen fortsätter ett aktivt arbete för att få detta på plats och att direktivet stärker rättigheterna, inte försvagar dem.

Anf. 13 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

För att förtydliga: Regeringen ställer sig inte bakom Sverigedemokraternas avvikande mening.

Anf. 14 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning med en avvikande ståndpunkt från Sverigedemokraterna.

Vi går till dagordningspunkt 4, Slutsatser som kvinnors egenmakt och ekonomiska oberoende som en väg mot substantiell jämställdhet. Det är en beslutspunkt.

Anf. 15 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Här väntas Epscorådet godkänna rådsslutsatser om kvinnors ekonomiska egenmakt och ekonomiska oberoende som en väg mot substantiell jämställdhet. Jag vill inledningsvis påpeka att slutsatserna bland annat redovisar statistik beträffande hur mycket EU har att vinna rent ekonomiskt på ökad jämställdhet.

Vad gäller ekonomisk självständighet innehåller det enligt rådsslutsatserna tre dimensioner: inkomst av arbete, förekomsten av eventuella övriga ekonomiska tillgångar och möjligheten att utöva kontroll över de egna ekonomiska tillgångarna.

Den rapport som ligger till grund för rådsslutsatserna visar att mellan 4 och 18 procent av alla kvinnor har upplevt att deras partner har försökt förbjuda dem från att förvärvsarbeta eller har utövat annat ekonomiskt våld, såsom en överdriven kontroll över deras utgifter. Rådsslutsatserna belyser de skillnader som finns mellan kvinnors och mäns inkomster i EU och det faktum att det saknas könsuppdelad statistik som visar på fördelningen av övriga ekonomiska tillgångar mellan könen samt transfereringar av tillgångar inom hushåll.

Rådsslutsatserna innehåller en rad uppmaningar till medlemsstaterna och till kommissionen.

Regeringens övergripande målsättning i den nationella jämställdhetspolitiken är att säkerställa att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Den övergripande målsättningen på EU-nivå är att säkerställa att EU lever upp till sina åtaganden utifrån fördragen. Utgångspunkt är de nationella jämställdhetspolitiska målen. Regeringen föreslår att Sverige vid rådsmötet kan ställa sig bakom ett godkännande av rådsslutsatserna.

Anf. 16 ANNA LASSES (C):

Tack för föredragningen! Vi har absolut ingenting emot regeringens ståndpunkt här, utan jag har mer en fråga. Kvinnors livsinkomst är flera miljoner mindre än mäns om man ser det över en livstid. Skillnaden är väldigt stor i hela Europa. I Sverige beror det framför allt på det ojämna uttaget av föräldraförsäkring. Vi har åtminstone möjligheten med föräldraförsäkringen, men den saknas på ett helt annat sätt runt om i

Anf. 17 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Frågan gällde alltså livsinkomster. Detta är ju områden som är svåra att lagstifta om. Rådsslutsatser är som bekant heller inte rättsligt bindande.

Jag tycker att det är bra att det nu finns rådsslutsatser inom det här området. De täcker in alla former av inkomster, och då vägs såklart också detta in. Det är viktigt att vi fortsätter det här arbetet, inte minst nu när vi befinner oss på andra sidan av pandemin då vi vet att det obetalda omsorgsarbetet fick en backlash. Det är viktigt att vi generellt på EU-nivå arbetar framåt med detta. Jag ser positivt på att Belgien har tagit fram utkastet till rådsslutsatser så att vi kan sätta lampan på de här frågorna inom hela EU.

Anf. 18 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade ståndpunkt.

Vi går vidare till dagordningspunkt 5, Kvinnor i det offentliga livet. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 19 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

På temat kvinnor i det offentliga livet väntas en riktlinjediskussion hållas. Det diskussionsunderlag som har skickats ut fokuserar framför allt på kvinnors representation i det politiska livet, men även kvinnors representation i den privata sektorn nämns.

Regeringen avser att i diskussionen lyfta kvinnors representation på poster som förtroendevalda i Sverige och i korthet återge hur Sverige har uppnått dessa resultat. Regeringen avser även betona att resultatet uppnåtts utan lagstiftning om kvotering.

Anf. 20 JYTTE GUTELAND (S):

Herr ordförande! Jag tackar ministern för redogörelsen. Vi från Socialdemokraterna är nyfikna på hur regeringen avser att framföra dessa erfarenheter i ståndpunkten. Vi skulle gärna vilja se ett utvecklande av vilka erfarenheter det är som statsrådet vill lyfta. Det står ganska kort här om hur Sverige har uppnått dessa resultat. Vi vill veta vad det är för erfarenheter som den svenska regeringen vill delge.

Från vår sida vill vi mena att detta inte var något som skedde väldigt enkelt i Sverige. Det var faktiskt så att vårt parti beslutade att ha varannan damernas. Det var utifrån kongressbeslut i vårt parti, det stora partiet Socialdemokraterna, som detta skedde. Sedan följde andra partier efter. Detta var inte något som skedde väldigt lätt inom vårt parti. Det var en stor maktförskjutning, och det fanns många beslut bakom det.

Självregleringen är alltså något som i själva verket har skett genom maktförskjutningar där man har tagit politiska beslut, om än utan någon typ av lagstiftning. Från vår sida var det bland annat Gerd Engmans utredning om varannan damernas. Vi hade också en ovanligt progressiv statsminister i Ingvar Carlsson som uppmuntrade detta och ledde vårt parti i den riktningen. Självklart hade även vårt parti under den tiden stora

utmaningar i att många människor fick lämna ifrån sig makt till andra som ännu inte hade skaffat sig makt.

Det var alltså även politiska beslut, vill vi verkligen påpeka. Det skedde inte lättvindigt, som en nu-är-det-dags-process, utan det var människor som fick lämna ifrån sig makt. Det vi vill säga är att vi inte tror att dessa erfarenheter är lätta att applicera för vilket land som helst bara sådär, utan vi tror att det kommer att krävas en mycket medveten strategi från de länder som vill gå fram med jämställda församlingar.

Det blev dock väldigt lyckosamt för Sverige. De allra flesta partier med självaktning följde efter, och vi insåg också efter reformerna att vi fick ett land med högre erfarenhet och kunskap i våra parlament. Utbildningsnivån ökade till exempel när kvinnorna kom in. Vi fick alltså ett parlament som hade en högre utbildningsnivå. Det är såklart goda erfarenheter att dela med sig av, menar vi. Det var inte så att kompetensen minskade när kvinnorna kom in, utan det var tvärtom.

Därför vill vi höra hur ni avser att argumentera, för det viktiga är att vi inte sprider en bild av att detta kan uppnås med väldigt mjuka medel på lite frivillig basis. Då kommer det förmodligen inte att hända för de allra flesta länder.

Det var väldigt många stjärnor som stod rätt för Sverige vid den tid då vi fick varannan damernas. Vi känner ett ansvar som det parti som var med och ledde detta att inte sprida en bild av att detta kan ske väldigt enkelt i andra länder utan olika typer av maktmetoder som kan innebära att kvinnor får komma fram. Därmed inte sagt att det finns någon metod som vi förespråkar i dagsläget, men det är väldigt viktigt att vi inte ger sken av att detta hände enbart frivilligt.

Anf. 21 LORENA DELGADO VARAS (V):

Vi är också inne på att poängtera detta. Vi förstår inte riktigt varför man vill betona att detta har uppnåtts utan lagstiftning när det har genomförts tack vare att många partier faktiskt har tagit aktiva politiska beslut om att ändra kvoteringen inom partierna och därmed tagit ansvar för att vi har det höga antal kvinnor som vi har bland våra representanter i landet. Det var bland annat Folkpartiet, Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Vänsterpartiet var ganska tidigt med att införa 50 procent plus en, alltså att första namnet på varje lista ska vara en kvinna. Det är verkligen att ta ett politiskt ansvar.

Det finns också andra områden där man aktivt har tagit ställning i frågor kring könskvotering, bland annat inom utbildningar inom tekniska områden där man under en viss period stöttade kvinnor genom att underlätta urvalet av studenter för att öka antalet kvinnor som kom in på de linjerna.

Det har alltså funnits olika politiska komponenter under svensk historia som har gjort att vi har kommit hit. Jag tycker därför att den här meningen är vilseledande. Även om det inte finns en lagstiftning har det tagits väldigt många olika politiska beslut på olika nivåer för att vi skulle hamna där vi är. Inte alla partier har tagit ansvar för frågan, men väldigt många partier har tagit detta ansvar.

Anf. 22 ANNA LASSES (C):

Jag skulle gärna vilja höra ett klagörande om hur man tänker kring den här meningen. Jag vill absolut inte förespråka kvotering. Jag tycker att det är bra om man kan uppnå det utan lagstiftning. Däremot är det, precis som har sagts, mycket annat som ligger bakom, exempelvis föräldraförsäkring, som vi pratade om tidigare, och arbetsmarknadsåtgärder över huvud taget samt väldigt mycket arbete i skolor när det gäller sex och samlevnad. Alla dessa saker har gjort att jämställdheten har ökat. Det är också förutsättningen för att detta ska fungera.

Bygger man underifrån, som vi till stor del har gjort i Sverige, finns det en grund för att olika organisationer och partier tar detta ansvar. Det talas om att vi har uppnått detta utan kvotering, men det bygger på att man gör en massa andra saker i samhället. Min fråga gäller hur statsrådet kommer att lägga fram detta.

Anf. 23 LORENA DELGADO VARAS (V):

I samma tankegång vore det också bra att tydliggöra några av de punkter ni har tänkt lyfta.

Jag tänker på när japanska parlamentariker var här på besök. De har jättestora problem med att få representation på olika nivåer och var väldigt imponerade över att man har rätt att till exempel kunna ha stöd för att ta hand om barnen när man går på möten – bara en sådan sak. Det finns så många detaljer som gör att vi lyckas med detta, och det är politiska detaljer. Det vore bra att få in formuleringar om det i dessa korta meningar.

Anf. 24 GULAN AVCI (L):

Herr ordförande! Jag hade inte tänkt ge mig in i den här diskussionen, men det finns självklart många olika aspekter till varför vi har flyttat fram positionerna i svensk jämställdhet.

Självklart är det så att politiken har banat vägen; ingenting har kommit gratis. Jag tror dock att man ska akta sig för att diskutera kvotering på EU-nivå. Jag tycker att Norge är ett väldigt bra exempel på när det faktiskt inte har lyckats. Ska man över huvud taget prata om kvotering och politiskt ansvarstagande kanske man från politikens sida ska börja med att se hur det ser ut i de egna kommunala bolagen, de bolag och styrelser som man har eget ansvar för.

Jag tycker att det är lägga en dimridå i den här viktiga debatten när man tror att den enkla vägen till att uppnå större jämställd representation på arbetsmarknaden är att lättvindigt hänvisa till kvotering, som om det vore den enklaste vägen. Det är att göra hela den här debatten en otjänst.

Jag är väldigt trygg med hur regeringen hanterar den här frågan och hur den svenska linjen drivs på i EU-sammanhang. Att förespråka kvotering tror jag dock skulle bli ett bakslag när det gäller att lyfta fram kvinnors kompetens som det som gör att de får rätt uppdrag på tunga poster på svensk arbetsmarknad men också på stora företag runt om i Europa och världen.

Anf. 25 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Herr ordförande! När jag som jämställdhetsminister rör mig i internationella sammanhang ser jag hur vi från svensk sida ofta ses som en förebild när det gäller jämställdhetsarbetet. Från Sveriges sida har vi också ett

ansvar att visa på hur man konkret kan uppnå bättre jämställdhet.

När jag diskuterar med mina ministerkollegor ute i Europa är jag väldigt tydlig med att de vinster vi har haft på jämställdhetsområdet i Sverige inte har kommit gratis utan är resultatet av ett väldigt hårt arbete och politiska beslut. Hade vi inte fattat de besluten hade vi inte varit där vi är i dag.

I diskussionen här i rummet framstår det – så uppfattar jag i alla fall Vänsterpartiet – som att man tycker att det är vilseledande att säga vi har uppnått resultat utan lagstiftning om kvotering. Jag vill säga att det är precis motsatt. Det är viktigt att poängtera att det finns många andra beslut som man kan ta och många andra vägar som man kan gå för att uppnå ökad jämställdhet. Kvotering är inte den enda lösningen, som det i vissa sammanhang kan framstå som.

Jag tycker att det är jätteviktigt att nämna exempel på vilken typ av politiska beslut som har fattats och som har lett till resultat. Jag tar med mig de medskick som har lämnats här i rummet – alltifrån varannan damernas till att se att man oavsett kön kan få ihop sitt familjeliv och livspussel även när man befinner sig på högre politiska positioner. Allt detta är något som jag såklart gärna vill sprida i alla internationella sammanhang för att vi från svensk sida ska fortsätta att vara en förebild och positiv kraft i dessa frågor.

Anf. 26 LORENA DELGADO VARAS (V):

Min kritik gällde mer att regeringens förslag till ståndpunkt var väldigt kort och att fokus låg på att säga något angående lagstiftning om kvotering.

Jag önskar att man hade varit lite mer detaljerad om allt annat som gör att vi inte har tvingats till lagstiftning om kvotering, för det är vad vi har uppnått. Vi har uppnått en hög representation av kvinnor på många olika nivåer, men detta har skett tack vare andra lagstiftningar och ansvarstaganden inom politiken. Annars hade vi kanske varit i den situationen att vi år 2024 hade tvingats ta mer radikala beslut för att uppnå målen, men det är vi inte eftersom vi har jobbat så länge med olika frågor för att kvinnor ska kunna ta plats i de politiska sammanhangen. Det handlar mer om detta.

Anf. 27 JYTTE GUTELAND (S):

Vi vill såklart att Sverige ska få visa upp sig som ett gott exempel, och vi vill ge statsrådet förutsättningar att på ett enat sätt göra detta. Vi vill dock säga att det blir olyckligt om det i argumentationslinjen framstår som att det hela har skett fullständigt utan kvotering i Sverige. I praktiken har det ju skett genom kvotering fast i partier.

Vi litar på att statsrådet har det bästa i hjärtat och vill föra fram goda exempel och att det då inte blir en argumentationslinje från regeringens sida som basunerar ut att man kommer att klara det väldigt väl utan verktyg som kvotering.

Att vi har jämställda parlament i Sverige beror ju på att det har kvoterats. Sedan har inte alla partier i Sverige följt med i detta, medan andra partier har gått längre och balanserar det. Det är ett slags frivillighet, men det bygger på en makt som har utövats i dessa partier i grunden med fajter och där man har beslutat och sagt: Nu gör vi det. Det är precis samma kvotering fast det sker på en annan nivå. Verkyget är detsamma.

Det som vi önskar från Socialdemokraterna är att det finns en ödmjukhet i argumentationen när det gäller att verktyget som sådant kan användas i olika former i länderna och att det inte blir en fajt mot det verktyg som allra mest har hjälpt Sverige att uppnå jämställdhet. Det är bara detta som vi vill ha sagt.

Vi går inte fram med någon idé om att EU ska lägga detta på sin nivå, utan vi tycker att medlemsländerna ska göra arbetet. Men om kunskapen om vad det är som har hjälpt Sverige blir bristfällig utanför vårt land och man får en idé som de konservativa krafterna kan använda mot de progressiva krafterna, vilka jag tror att statsrådet tillhör i dessa frågor, blir det väldigt olyckligt. Då hjälper vi fel politiska krafter i de andra 26 medlemsländerna, och det hoppas jag verkligen att vi inte gör.

Vi nöjer oss med detta medskick och tror att statsrådet kan föra en argumentationslinje som är baserad på kunskap om och erfarenhet från den svenska historien.

Anf. 28 ANNA LASSES (C):

Jag vill bara säga: Stort tack för klargörandet!

Anf. 29 REBECCA LE MOINE (MP):

Jag har inte så mycket att tillägga utöver det som har framförts här av oppositionen, men jag tror att det hade underlättat om man i en sådan här fråga eller punkt hade haft med en mening om vad det är som man menar har gjort att Sverige har uppnått resultat. Det står att det som regeringen ska göra är att ”i korthet återge hur Sverige uppnått dessa resultat”. Det är lite kryptiskt.

Om man hade broderat ut i några meningar vad man faktiskt menar, vilket jag tycker att statsrådet har gjort muntligen, hade det gett klarhet. Det enda som var konkret nu var vad man inte ser som en framgångssaga.

Det här är bara ett medskick inför kommande ståndpunkter när det gäller vad som gör det tydligare att läsa för oss i oppositionen,.

Anf. 30 LORENA DELGADO VARAS (V):

Jag vill också tacka för svaret men även lyfta upp det som bland andra Socialdemokraterna tog upp angående verktyget kvotering, som faktiskt är det som ligger bakom. Att vi inte har behövt lagstifta om det därför att olika partier har tagit ansvar för frågan betyder inte att verktyget i sig inte är ett sätt att uppnå den representation som vi gärna vill ha.

Det kan finnas länder som behöver ta andra steg för att uppnå sådan representation. Partierna där kanske inte är villiga att ta ansvar, men man kanske ändå har ett gemensamt tänk om att det ska vara en generell representation för att det ska vara ett demokratiskt samhälle. Jag tror att det är viktigt att lyfta fram detta.

Anf. 31 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Ordförande! Jag menar att det är stor skillnad mellan skarp lagstiftning om kvotering och det som vi har lyckats uppnå i Sverige, nämligen beslut som fattas internt av partier. Det är klart att vi kan kalla det en sorts frivillig kvotering som vi har uppnått. Vi har dock inte en skarp lagstiftning i Sverige, utan vi har en situation där dessa beslut fattas internt av partier.

Detta går att uppnå utan skarp lagstiftning. Jag tycker att det är viktigt att framhålla.

2023/24:36
3 maj

Jag vill också påpeka något om en faktafråga. Detta är något som vi har jobbat med under lång tid i Sverige. Vi har en lång historia av detta. Varvade listor påbörjades som en diskussion redan under 70- och 80-talen, och det var faktiskt dåvarande Folkpartiet, numera Liberalerna, som var först med sådana listor. Det var 1984, och sedan kom Socialdemokraterna 1993.

Jag tillhör alltså ett parti som har legat i framkant när det gäller frågan om varvade listor och att få upp kvinnor på ledande positioner i politiken. Jag kommer med stor glädje att dela med mig av positiva exempel och tar såklart med mig de medskick som har lämnats här i dag till rådsrådet i nästa vecka.

Anf. 32 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Jag har inget att tillägga till diskussionen, så som den har gått. Jytte Guteland från Socialdemokraterna har gjort ett alldeles utmärkt jobb utifrån vårt perspektiv.

Vi kommer dock att hamna i denna situation igen, så jag vill ändå få med något i uppteckningarna och gärna också få statsrådets kvittens om de ärenden som vi har hanterat här, såsom direktivet om genomförande av principen om likabehandling. Det är till exempel omnämnt i den icke-bindande La Hulpe-deklarationen, som regeringen röstade nej till. Jämställdhet är i allra högsta grad en del av den sociala pelaren. Återigen: Den svenska regeringen röstade nej till den icke-bindande La Hulpe-deklarationen. Jag tycker ändå att det är rimligt att detta framgår av uppteckningarna.

Jag tror att det skulle vara bra inför framtiden om statsrådet tar med sig hur regeringen agerar, på vilket mandat och i vilken form när det gäller dessa frågor, för det blir svårt för oss som står utanför att förstå och följa att regeringen röstar nej till La Hulpe-deklarationen, som är det fortsatta arbetet med just de saker som regeringen samråder och överlägger om här nu.

Jag tycker att det är viktigt att säga detta, och statsrådet får gärna kommentera det eller ta med sig det inför framtiden.

Anf. 33 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Inledningsvis kan jag säga att jag inte deltog själv på rådsrådet den 11 mars, utan det var min ministerkollega Johan Pehrson som deltog där.

Anf. 34 ORDFÖRANDEN:

Statsrådet! Vi försöker klara av diskussionspunkten Kvinnor i det offentliga livet så att vi kan fatta beslut om den. Sedan avslutar vi, som vi sa, med åiterrapporten. Vi tar den del som gäller diskussionspunkten nu.

Anf. 35 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Ursäkta, ordföranden, då missförstod jag.

Jag tar med mig det som Matilda Ernkrans sa men har ingen ytterligare kommentar.

Anf. 36 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går vidare till dagordningspunkt 6 a–g, Övriga frågor. Vi tar informationspunkterna samlat. Vill statsrådet lägga ut texten med anledning av dem?

Anf. 37 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Jag tänkte inte gå in närmare på dem, men även här svarar jag givetvis gärna på frågor om det finns några.

Anf. 38 ORDFÖRANDEN:

Det finns det inte. Vi tackar för informationen.

Med detta går vi tillbaka till återrapporten.

Anf. 39 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Som jag sa får jag rapportera vad jag har fått veta eftersom jag själv inte deltog i rådsmötet.

På rådsmötet den 11 mars fördes en diskussion om genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter inom ramen för den europeiska planeringsterminen.

I den rapport som nämnden har tagit del av står det vad Sverige lyfte upp i diskussionen. Det var bland annat att kritiska områden behöver prioriteras, såsom stödet till Ukraina, gränsöverskridande brottslighet samt konkurrenskraft. Sverige betonade att initiativ och åtgärder inom sysselsättningsområdet och det socialpolitiska området bör bidra till att stärka Europas konkurrenskraft.

Sverige framförde också att fokus bör ligga på att genomföra det som redan är på plats och att inte ta fram nya åtgärder.

Jag hänvisar till rapporten för mer information om vad Sverige lyfte upp i sin helhet i diskussionen. Jag hoppas att denna information bringar klarhet i frågan.

Anf. 40 MATILDA ERNKRANS (S):

Herr ordförande! Min fråga var varför Sverige inte redovisade att man samtidigt hade en process igång där det var väldigt tydligt att Sverige skulle säga nej till La Hulpe-deklarationen i dess helhet och varför man inte gjorde detta på ett väldigt tidigt stadium för att vara extra tydlig. Som statsministern har redovisat för EU-nämnden var det viktigt för Sverige att vara mycket tydligare om sitt nej till La Hulpe-deklarationen.

Min fråga var alltså: Varför framfördes inte det redan här? Det hade väl varit alldeles utmärkt, om man nu tycker som regeringen.

Anf. 41 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Ordförande! La Hulpe-konferensen var alltså i april, och rådsmötet var i mars. Det kan möjligtvis vara en förklaring.

Anf. 42 MATILDA ERNKRANS (S):

2023/24:36

Ordförande! Jag ska inte orda mer om det här, men det är nog bra om man ser över hur man samordnar sig på Arbetsmarknadsdepartementet och i regeringen och i övrigt.

3 maj

Jag konstaterar bara att här lyftes inte nejjet till La Hulpe-deklarationen fram – uppenbarligen.

Anf. 43 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen med anledning av återrapporterna.

Därmed har vi kommit till slutet av föredragningslistan med statsrådet Paulina Brandberg med medarbetare. Vi tackar för medverkan vid dagens EU-nämnd och önskar en trevlig helg när den inträder.

Anf. 44 Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L):

Tack så mycket och trevlig helg till er alla!

§ 2 Utrikesfrågor – utveckling

Statssekreterare Diana Janse

Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för utrikesfrågor –
utveckling den 21 november 2023

Återrapport från informellt ministermöte den 11–12 februari 2024

Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för
utrikesfrågor – utveckling den 7 maj 2024

Anf. 45 ORDFÖRANDEN:

Vi har statssekreterare Diana Janse med medarbetare på plats.

Vi börjar med återrapporterna. Finns det något att muntligen tillägga
till det skriftliga, statssekreteraren?

Anf. 46 Statssekreterare DIANA JANSE:

Nej, herr ordförande.

Anf. 47 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen med anledning av återrapporterna.

Då kommer vi in på dagordningspunkt 3, Aktuella frågor. Det är infor-
mation angående EU:s höga representant om aktuella frågor.

Anf. 48 Statssekreterare DIANA JANSE:

Herr ordförande! Tack för möjligheten att komma till nämnden och
samråda inför kommande möte i utrikesrådet för utvecklingsfrågor den
7 maj i Bryssel!

Jag ersätter statsrådet Forssell och kommer att representera Sverige på
mötet.

På dagordningen för mötet står denna gång tre diskussionspunkter,
nämligen Ukraina och Ukrainaplanen, Palestina och EU:s engagemang i
fragila kontexter samt Aktuella frågor och Övriga frågor.

Jag vill även nämna att rådet som A-punkter väntas anta tre slutsatser:
slutsatser för små önationer under utveckling, slutsatser om EU-kommis-
sionens årsrapport 2023 om genomförandet av Europeiska unionens in-
strument för yttre åtgärder år 2022 samt slutsatser om Europeiska revi-
sionsrättens särskilda rapport om den globala klimatförändringsalliansen.

Den höga representanten Josep Borrell väntas vid mötet ta upp en fråga
under Aktuella frågor. Även om ståndpunkter om denna fråga inte ska
förankras eller samrådas i nämnden vill jag ändå säga några ord om vad vi
tror kan komma upp.

Vi har information om att den höga representanten väntas ta upp
förberedelser av FN:s framtidstoppmöte, som kommer att hållas i
september i år. Fokus för dagordningspunkten väntas ligga på frågor
relaterade till utvecklingsfinansiering, och medlemsstaterna förväntas
redogöra för sina prioriteringar inför toppmötet och dess framtidspakt.

Framtidstoppmötet är kulmen på det omfattande arbete som FN:s
generalsekreterare Guterres har sjösat inom ramen för sin rapport *Our
Common Agenda*. Toppmötets syfte är dels att accelerera genomförandet
av globala åtaganden såsom Agenda 2030 och de globala målen för hållbar
utveckling, dels att medlemsstaterna enas kring åtgärder för att hantera
framväxande utmaningar och möjligheter.

Regeringen önskar se att förhandlingarna om framtidspakten och det förberedande arbetet med framtidsstoppmötet kan bidra till att överbrygga den nuvarande polariseringen i FN. Regeringen hoppas även på att framtidsstoppmötet kommer att kunna bemöta den tillbakagång vad gäller respekten för mänskliga rättigheter och folkrätten som vi ser runt om i världen, kanske tydligast genom Rysslands anfallskrig mot Ukraina.

EU måste kunna svara mot förväntningarna från globala partnerländer om att accelerera genomförandet av de globala hållbarhetsmålen. I detta sammanhang utgör EU:s Global Gateway-strategi ett viktigt verktyg, då den kan bidra till att nå en grön och digital omställning och främja hållbar utveckling och ökad handel och tillväxt.

Regeringen hoppas på ett antagande av framtidsstoppmötet av den globala digitala pakten Global Digital Compact, ett ramverk där Sverige tillsammans med Zambia håller i förhandlingarna i FN.

Regeringen anser vidare att reformering av de multilaterala utvecklingsbankerna och de internationella finansiella institutionerna behöver fortsätta och att det nuvarande gemensamma skuldhanteringsramverket behöver göras mer effektivt och transparent. Samtidigt understryker regeringen att det primära ansvaret för länders utveckling även i fortsättningen ligger hos ländernas egna regeringar.

Så till den första diskussionspunkten, den som rör Ukraina och Ukrainaplanen.

Anf. 49 ORDFÖRANDEN:

Vi gör halt där, statssekreteraren. Vi tar Aktuella frågor först, med information.

Är det någon som vill ställa en fråga med anledning av informationspunkten om det Borrell tänker ta upp? Nej.

Vi tackar för den informationen.

Då kommer vi in på dagordningspunkt 4, Ukraina och Ukrainaplanen. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 50 Statssekreterare DIANA JANSE:

Dagordningens första diskussionspunkt är Ukraina och Ukrainaplanen. Diskussionen förväntas röra EU:s stöd till Ukraina med fokus på nästa steg i genomförandet av Ukrainaplanen.

I mars godkände Ukrainas regering Ukrainaplanen, som kommer att vara kopplad till Ukrainafaciliteten. EU-kommissionen antog planen den 16 april efter en positiv bedömning. Nästa steg är rådets godkännande, som väntas i maj i form av ett genomförandebeslut.

När det gäller EU:s finansiella stöd trädde Ukrainafaciliteten i kraft den 1 mars. En första utbetalning på 4,5 miljarder euro i form av lån gjordes till Ukraina den 20 mars 2024. Ytterligare 1,5 miljarder euro betalades ut i april.

EEAS föreslår att kopplingen mellan säkerhet och försvar och Ukrainaplanen diskuteras samt hur vi i EU kan agera när vi tar nästa steg i genomförandet av planen.

Låt mig redogöra för de viktigaste aspekterna av Ukrainaplanen och regeringens ansats inför nästa steg.

Ukrainaplanen är en ambitiös reform- och investeringsplan på över 300 sidor som syftar till att möjliggöra uppbyggnad, återhämtning och moder-

nisering av Ukraina. Planen lägger fast det operativa genomförandet av Ukrainafaciliteten och utgår från de 50 miljarder euro i stöd till Ukraina som EU:s medlemsländer kom överens om den 1 februari 2024. Den har formulerats av Ukraina i nära samarbete med EU-kommissionen men ägs av Ukraina och bygger på Ukrainas behov, vilket är helt centralt.

Under framtagandet av planen har regelbundna avstämningar gjorts med EU:s medlemsländer och multilaterala aktörer, inklusive FN och de internationella finansiella institutionerna. Andra länder och multilaterala aktörer har nu möjlighet att bidra till genomförandet av den färdiga planen.

Planen täcker 69 reformområden som kräver investeringar och bidrar till EU-närmandet. Reformområdena omfattar bland annat förvaltningsreformer, decentralisering, finansiell styrning, rättsstatens principer, kampen mot korruption, ekonomisk utveckling, social utveckling, avinstitutionalisering, energi, jordbruk, råvaruhantering och grön omställning.

Huvudansvaret för uppföljning av genomförandet av planen ligger hos det ukrainska ekonomiministeriet och kommer att följas upp av kommissionen och en särskild revisionsstyrelse. EU:s medlemsländer har insyn i aktiviteterna genom styrelser och kommittéer för de olika delarna av Ukrainafaciliteten som finansierar planen, där Sverige representeras av UD och av Finansdepartementet.

Nu till den avgörande frågan om pengarna kommer att räcka för genomförandet av planen.

Det korta svaret är nej. EU har enats om 50 miljarder euro för fyra år framåt för att finansiera planen. Enligt Världsbanken behöver Ukraina 35 miljarder euro för 2024 för makrofinansiell stabilitet och totalt över 450 miljarder euro för uppbyggnad.

Just nu pågår även diskussioner om att använda den extraordinära avkastningen från den ryska centralbankens immobiliserade tillgångar för att stödja Ukraina.

Regeringen välkomnar kommissionens förslag och ser fram emot ett snabbt antagande i rådet. Parallellt med detta borde vi utforska förutsättningarna att gå ännu längre i frågan.

I diskussionerna om finansiering av planen aktualiseras återigen frågan om hur EU kan mobilisera den privata sektorn i uppbyggnaden och utvecklingen av landet. Här anser regeringen att återhämtning och reformarbete i Ukraina kan gynnas av ett starkt engagemang från den privata sektorn.

Anf. 51 ANNA LASSES (C):

Ordförande! Generellt känner jag och Centerpartiet oss trygga med att Sverige driver på inom EU i fråga om Ukraina och allt som Ukraina behöver. Men det går alltid att skruva på saker och ting.

Jag är väl medveten om att Sverige är ett av de länder som har drivit på för att få till det här med de immobiliserade tillgångarna och avkastningen. Gott så! Nu gäller det att ta nästa steg, och då tycker jag att meningen om att "regeringen är vidare öppen för" är lite svag. Det borde naturligtvis stå att regeringen kommer att driva på för att gå längre i fråga om immobiliserade tillgångar.

När jag tagit upp detta tidigare, framför allt med utrikesminister Billström och även med statssekreterare Knutsson, har man försäkrat att

Anf. 52 LINNÉA WICKMAN (S):

Jag kommer att beröra samma område som Anna Lassés från Centerpartiet.

Vi socialdemokrater välkomnar förstås Ukrainaplanen och att man nu kommer framåt i att påbörja genomförandet av den. Men i den svenska ståndpunkten står det tydligt: "Regeringen är vidare öppen för att gå längre i frågan om immobiliserade tillgångar än vad EU hittills kunnat enas om." Det skulle vara intressant att höra vad regeringen konkret vill när man säger att man vill gå längre.

Jag delar bilden av att det här har varit något som Sverige varit en pionjär inom och har drivit på för inom EU. Samtidigt ser vi nu att en del länder inom EU motsätter sig att gå längre än man hittills kunnat enas om.

Det skulle vara intressant att höra från statssekreteraren vad regeringen faktiskt vill och vad man i så fall, utifrån vad man vill, gör för att samla stöd i EU-kretsen för att komma framåt. Jag tänker att det blir viktigt att hålla i och ha fart i detta – klipp i steget, tror jag att statsministern brukar uttrycka det som.

Anf. 53 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Jag vill bara fylla på lite utöver det som Linnéa Wickman lyfte fram här för Socialdemokraternas del.

Det är verkligen avgörande att vi klarar av att hålla samman i vårt stöd till Ukraina. Statssekreteraren lyfte själv upp till EU-nämnden frågan om pengarna kommer att räcka och svarade själv att nej, det kommer de inte. Det kommer att behövas mer pengar.

Jag uppfattade det som att ministern själv inte tänker åka, men det kommer att vara första gången som ministrarna från utrikesdepartementen kommer att mötas på EU-nivå i Bryssel dit Sveriges minister inte åker men representeras av statssekreteraren. Det sker efter det faktum att Sverige som land har fått besked från Sveriges näst största parti, som också är det parti som konstituerar den svenska regeringens makt och är anledningen till att statssekreteraren sitter här och är statssekreterare, att det faktiskt finns en gräns för hur länge Sverige kan stödja Ukraina.

Man har all rätt att tycka olika i detta, och Sverigedemokraterna har naturligtvis rätt att föra fram sin synpunkt. Vi socialdemokrater har varit tydliga med att vi tycker att detta är mycket oroande, att det riskerar inte bara Ukrainas säkerhet utan också vår egen. Det är bara att spela Putin och Ryssland i händerna, och det riskerar Sverige-bilden. Det här kommer att debatteras i riksdagen vid en särskild debatt. Socialdemokraterna har väckt frågan.

Jag vill ändå mot bakgrund av detta ställa en fråga. Avser statssekreteraren att, när ministrarna från utrikesdepartementen möts för första gången, diskutera en så viktig sak som fortsatt sammanhållning och stöd till Ukraina och att det faktiskt behövs mer pengar? Det är där fokus snarare måste vara. Avser statssekreteraren att ändå på mötet vara tydlig gentemot övriga EU-länder om regeringens avståndstagande till riksdagens näst största partis hållning i frågan? Det kan vara viktigt för Sverige-bilden och för att samla stöd för mer pengar.

Anf. 54 Statssekreterare DIANA JANSE:

Herr ordförande! Jag börjar med frågan som rör de immobiliserade tillgångarna och vad det betyder att regeringen är öppen om vad vi vill.

Vi är väl medvetna om att Ukrainas behov är betydande, och de kommer att vara det framöver. Vi är därför öppna för att EU kan gå längre och utforska vad som kan göras bortom den extraordinära och oväntade avkastningen av immobiliserade ryska centralbankstillgångar som nu behandlas i EU.

Vi vill först att frågan landar och att vi får ett beslut i EU. Det är ändå steg ett. Vi driver sedan vidare att det vi gör sker enligt folkrätten och andra rättsliga överväganden i nära samordning med G7-länderna. Det är en komplicerad rättslig fråga, och det är också en fråga med betydande finansiella och ekonomiska konsekvenser. Men först är målet att landa beslutet om ränteavkastningen.

Sedan var det frågan om mer pengar till Ukraina. Jag tror att vi alla förstår att det kommer att behövas ohyggligt mycket pengar till Ukraina. För regeringen är stödet till Ukraina den främsta utrikespolitiska uppgiften, och det är en stor glädje att det finns ett så brett stöd för linjen i riksdagen. Vi är redo att göra mer, och det är viktigt att det inte bara är Sverige som är redo att göra mer utan att vi också bidrar till att mobilisera andra EU-länder och Natoländer för att göra sitt för att bidra till att stödja Ukraina.

Precis som statsministern har sagt kan tal om gränser för stödet till Ukraina bekräfta en syn som Ryssland har, nämligen att väsentliga demokratier saknar uthålligheten och viljan att möta aggressionen från Kreml. Men jag konstaterar att det finns ett brett stöd i riksdagen, liksom bland befolkningen, för ett starkt stöd till Ukraina, och vi kommer att fortsätta att mobilisera mer stöd.

Anf. 55 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Statssekreteraren får gärna ta en omgång till i frågestunden. Min fråga var om statssekreteraren och den svenska regeringen kommer att ta ansvar för att också gentemot andra EU-länder vara tydliga med att man tar avstånd från uttalanden från riksdagens näst största parti. Det är en viktig del för Utrikesdepartementet att upprätthålla Sverige bilden. Det var egentligen min fråga. Sedan kan väl debatten fortsätta om detta i andra sammanhang, men det var frågan inför det kommande mötet bland ministrar från utrikesdepartement i EU-länderna.

Anf. 56 ANNA LASSES (C):

Absolut! Det är klart att detta måste landa först. Men nu hade jag ändå fått bilden av att det har landat och att det är på gång. Jag pratar alltså om de immobiliserade tillgångarna. Då borde man aktivt sätta igång för att mobilisera stöd för att använda det resterande. Man ska inte vänta. Tiden är ändå knapp och pengarna behövs.

Jag undrar fortfarande om det är så att Sverige aktivt i dag, i nuläget, driver på för att gå längre i frågan om de immobiliserade tillgångarna.

Anf. 57 Statssekreterare DIANA JANSE:

Herr ordförande! Som svar på vice ordförandens fråga kan jag säga att just det inte är föremål för behandling på rådsmötet, men jag kan ändå

försäkra att vi alltså kommer att vara tydliga med det starka svenska stödet för Ukraina och att vi alltid kommer att pusha på för att andra EU-länder tar sitt ansvar i frågan.

2023/24:36
3 maj

Vad gäller ledamoten Lassus fråga väntar vi inte, det vill säga det är inte så att vi sitter och bara väntar och inte gör något annat under tiden. I väntan på att vi ska landa beslutet ser vi internt på möjligheter att gå längre i ett nästa steg.

Anf. 58 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går vidare till dagordningspunkt 5, Palestina. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 59 Statssekreterare DIANA JANSE:

Herr ordförande! Dagordningens andra diskussionspunkt rör situationen i Palestina, som fortsätter att utvecklas i en oroande riktning. Den humanitära krisen i Gaza är förödande, och Hamas bär genom sitt agerande ett tungt ansvar. EU måste fortsätta att vara en stark röst i krav på skydd av civila, frisläppande av gisslan, humanitärt tillträde och en omedelbar och humanitär vapenvila i Gaza. I uppmaningen finns att återgå till den väg som kan leda till en framförhandlad tvåstatslösning.

I Europeiska rådets slutsatser om Mellanöstern den 21 och 22 mars samt den 17 och 18 april i år har EU en klar och stark position som regeringen bidrar till att få genomslag för.

I mars tog bistånds- och utrikeshandelsminister Forssell initiativ till ett EU-gemensamt arbete där Sverige tillsammans med ett trettiotal länder under EU-delegationen i Tel Avivs ledning uppvaktade Israel för att sätta hårdare tryck på Israel att genomföra säkra, hållbara och betydligt mer omfattande leveranser av humanitärt stöd i hela Gaza. Det är välkommet att Israel har meddelat sin avsikt att öppna fler gränsövergångar för humanitärt stöd och att öka leveranserna. Åtagandena måste omedelbart verkställas fullt ut, upprätthållas och följas av fler åtgärder.

Den 12 april gjorde statsrådet Forssell och hans nordiska ministerkollegor ett gemensamt uttalande om detta. Vi fortsätter att aktivt söka lösningar vad gäller tillträde, och vi bidrar till flera pågående initiativ.

Även den materiella förstörelsen i Gaza till följd av kriget är enorm. Europeiska rådet har i slutsatserna från mötet den 21 mars sagt att EU står redo att stödja en internationell samordnad insats för att återuppbygga Gaza i samverkan med länderna i regionen, som har ett stort ansvar.

Regeringens bedömning är att en återuppbyggnad förutsätter ett varaktigt slut på stridigheterna samt ett politiskt ramverk som innebär att en reformerad palestinsk myndighet tar över styret i Gaza.

Det internationella samfundet kan inte väntas bidra till långsiktiga återuppbyggnadsinsatser i frånvaro av en hållbar politisk lösning. En sådan kan inte heller finnas utan ett legitimt palestinskt styre i Gaza. Varken Hamas eller israelisk återockupation är hållbara alternativ.

Situationen på Västbanken är också avgörande för en hållbar långsiktig lösning med en reform av den palestinska myndigheten som en grundläggande förutsättning. Israel har ett stort ansvar. Det ligger rimligtvis inte i Israels intresse att underminera den palestinska

myndigheten eller att undergräva förutsättningarna för en positiv utveckling på Västbanken. Bosättarvåldet är oacceptabelt. Som nämnden säkert har noterat har EU infört sanktioner mot extremistiska bosättare.

För en varaktig lösning på Israel–Palestina-konflikten behövs en förhandlad tvåstatslösning. EU har en viktig roll att spela tillsammans med FN, USA och länderna i regionen, inte minst Golfstaterna. En viktig del är naturligtvis stärkandet av den palestinska myndigheten, som är i stort behov av reformer – inte minst ökad finansiell hållbarhet och ett stärkande av rättsstatliga och demokratiska principer. Den nya palestinska regeringen har en reforminriktning, vilket är välkommet och angeläget. Det är viktigt att EU i egenskap av största givare till Palestina och den palestinska myndigheten är tydlig med sina förväntningar och följer upp i nära dialog med den palestinska regeringen hur man kan stötta och bidra till förverkligandet av nödvändiga reformer.

Anf. 60 LINNÉA WICKMAN (S):

Det närmar sig snart sju månader av krig; ett ofattbart mänskligt lidande. Behovet är förstås enormt att nå en omedelbar vapenvila, som sedan i sin tur kan lägga grunden för en tvåstatslösning och en hållbar fred.

Vi kan vara säkra på att i det här kriget har brott mot internationell rätt begåtts. De alarmerande signalerna vi hör om en nära förestående markinvasion av Rafah är mycket oroande. Det finns en olycklig formulering i den svenska ståndpunkten som väcker frågor, nämligen att regeringen under rådande omständigheter uppmanar Israel att inte genomföra en markinvasion i Rafah. Under vilka omständigheter tycker den svenska regeringen att man kan genomföra en markinvasion i Rafah utifrån att en stor del av Gazas befolkning har flytt dit på uppmaning av den israeliska armén?

Detta var en formulering som uppmärksammades av flera partier när vi samtalade om detta i utrikesutskottet i går. Vi socialdemokrater skulle vilja se att ”under rådande omständigheter” stryks i den svenska ståndpunkten. Jag skulle också vara intresserad av att få höra svaret på frågan om under vilka omständigheter man tänker sig att en markinvasion skulle kunna genomföras. Det skulle vara en otroligt allvarlig utveckling om det sker en markinvasion.

Det humanitära behovet är enormt. Det konstateras också i den svenska ståndpunkten. Det är bra att man är tydlig med Israels ansvar att säkerställa ett fullständigt humanitärt tillträde.

I går rapporterades att UNDP bedömer att det kommer att ta 80 år att återuppbygga Gaza, sett till de omfattande skadorna. Ungefär 60–70 procent av byggnaderna är förstörda. Gaza ligger verkligen i spillror. FN:s biträdande generalsekreterare har sagt att internationella samfundet inte har stått inför en större uppgift sedan andra världskriget, sett till hur omfattande förstörelsen är och behovet av återuppbyggnad. Självklart behöver stridigheterna upphöra för att det ska gå att påbörja någon form av återuppbyggnad.

Vad gäller de humanitära behoven och svält kommer fortfarande inte tillräckligt med hjälp in i Gaza. Unicef uppskattade för någon vecka sedan att över 80 000 barn svälter. Om det inte kommer in mer hjälp de kommande veckorna kommer vi att se en ännu större svältkatastrof till sommaren.

I den svenska ståndpunkten välkomnas att Israel har aviserat ett ökat åtagande om ökat humanitärt tillträde. Men det behöver också betonas här att det är Israels skyldighet enligt internationell rätt att säkerställa det fullt ut. Här hade det såklart varit bra om språket hade kunnat vara än starkare från regeringens sida också sett till att man stoppade biståndet till UNRWA mitt under brinnande krig baserat på uppgifter som nu inte visar sig har stämt.

I den svenska ståndpunkten kan man nästan få intrycket av att man spelar ned andra alternativa vägar för att få in förnödenheter in i Gaza. Vi socialdemokrater delar bilden att andra vägar utöver via land bara kan vara komplement. Men trots allt är det viktigt att nu kunna bidra utifrån den marina humanitära korridoren som byggs upp med den pir som USA håller på att bygga.

Här menar vi att utöver att genomföra fortsatta påtryckningar för att hjälp ska komma in och lindra den obeskrivliga nöden som råder i Gaza behöver det internationella samfundet, EU och Sverige växla upp. Vi skulle vilja se att Sverige tar en aktiv roll inom initiativet om en marin korridor och att Sverige deltar genom en egen bistandsflotta.

Det är alltså inte enbart att vi deltar i diskussionerna på EU-nivå om hur man kan bidra utan att vi ger besked och planerar för att själva kunna vara en del av detta mycket konkret. Det handlar någonstans om att vara redo när piren har byggts färdigt så att det också förbättrar kapaciteten att kunna ta emot hjälp vattenvägen.

Kopplat till den palestinska myndigheten är behovet förstås stort av reformer. Man har nu, som nämdes i den svenska ståndpunkten, en ny regering på plats som skulle kunna vara ett steg i detta. Förväntningarna måste förstås vara tydliga.

Det palestinska folket måste kunna få känna ett förtroende för den palestinska myndigheten och att myndigheten också kan möta sina åtaganden framgent. Självklart behöver det när det är möjligt genomföras val. Där har Israel en viktig roll att kunna säkerställa att också palestinierna i östra Jerusalem kan delta i ett sådant val.

När det gäller rådgivningen över de finansiella frågorna till exempel håller Israel inne en mycket stor del av de medel som inhämtas från palestinierna för att den ska kunna uppfylla sina åtaganden. Att de pengarna hålls inne hjälper förstås inte till att finansiera de uppgifter som den har och att kunna möta de förväntningar som man borde skulle ställa på den palestinska myndigheten.

Sedan har den såklart också sitt säkerhetssamarbete med Israel. Då blir det problematiskt när vi ser någon form av strafffrihet för våldet på Västbanken där man faktiskt inte skyddar palestinier från våld eller för den delen från tvångsfördrivning.

Det skulle kanske vara intressant att höra från statssekreteraren hur man ser också på Israels ansvar. Det handlar om både och, både om den palestinska myndighetens ansvar och också om Israels ansvar.

I det här avseendet var det bra att statssekreteraren sa att Israel inte har något intresse av att underminera den palestinska myndigheten. Så är det om man ska kunna nå en hållbar fred på lång sikt.

Avslutningsvis har jag en sista fråga. I dagarna har Two State Coalition, eller Genèveinitiativet, varit på plats i Sverige. Det får stöd via EU. Det har träffat representanter inte minst från utrikesutskottet i går. Tillsam-

mans representerar det ett trettiotal fredsorganisationer från både Israel och Palestina och jobbar enträget för en tvåstatslösning.

Ett tydligt medskick som vi i utrikesutskottet fick var att civilsamhället på båda sidor verkligen måste inkluderas i en kommande process för att nå konkreta politiska lösningar för två stater som kan leva i samexistens. Nog höll de med om att det behövs nya politiska krafter på båda sidor. Men vi kan heller inte vänta på att ett bättre ledarskap, utan det måste till en hållbar plan framåt. Principerna för det måste man nu börja skissa på.

De sa också att ta steg mot konkreta politiska lösningar också för Palestina är det absolut bästa sättet att bekämpa Hamas. De efterfrågade initiativ som nu ser till att vi fyller tvåstatslösningen med konkret och riktigt innehåll så att det inte bara uppfattas som fina ord. Det gäller helt enkelt att det fylls med innehåll för hur en sådan tvåstatslösning skulle kunna komma till.

Det är därför jag vill fråga statssekreteraren: Kommer hon på kommande möte lyfta fram civilsamhällets viktiga roll i den fredsprocess som kommer att behöva komma, också kopplat till diskussionen om den palestinska myndigheten? Är Sverige berett att kliva fram för att bidra till diskussionen om dagen efter kriget och en tvåstatslösning där det nu tas konkreta steg?

Anf. 61 ANNA LASSES (C):

Herr ordförande! Jag tar vid där Linnéa Wickman slutade, tror jag. Mycket av det som har sagts håller jag absolut med om och vill understryka.

Jag tror att jag börjar med Two State Coalition. Förutom att lyfta fram civilsamhället, där det ställdes en bra fråga som jag också gärna vill höra svaret på, lyfte de fram frågan: Vad kan världen göra? Jo, vi kan aktivt motsätta oss alla hinder för en tvåstatslösning.

Det lyftes fram några saker i samband med det. Det var naturligtvis att aktivt motsätta sig bosättnarpolitiken. Där har EU kommit en liten bit på väg men bör komma längre. Sedan är det sådana saker som att utkräva ansvar från alla parter.

Där ingår till exempel straffriheten. Straffrihet får inte råda. Det är viktigt att utreda påstådda brott mot mänskligheten och krigsbrott. Det behöver tydliggöras betydligt mer än vad som görs i den svenska ståndpunkten. Det ska helt enkelt vara ett krav på detta.

Det har också lyfts fram medlen som Israel håller inne när det handlar om den palestinska myndigheten. Det är exakt samma sak där. Där behöver Sverige steppa upp och kräva att Israel inte ska hålla inne med medlen som samlas in för Palestina.

Det är två av sakerna. I övrigt har det mesta redan lyfts fram.

Anf. 62 LORENA DELGADO VARAS (V):

Jag är positivt inställd till att regeringen har ändrat sin retorik angående det som händer i Palestina, om än ganska många månader för sent.

Vi har en väldigt svår situation där över 1,4 miljoner palestinier är intryckta i Rafah. Såsom UNRWA beskrev det när de besökte riksdagen förra veckan lever de allra flesta, om de har tur, under tält.

Det har lett till väldigt svåra omständigheter på grund av vädret, temperaturerna, tillgången till vatten, tillgången till mat och så vidare.

I dag dör barn i Rafah på grund av blodförgiftning för att de inte har skor. De får sår som inte blir behandlade. Barn dör i dag på grund av sår i fötterna. Det är den situationen som man befinner sig i.

Vi har fortfarande Israel som stoppar den humanitära hjälpen att komma in. Det finns kilometer av lastbilar utanför Rafah. Maten ruttnar och alla tillgångar blir förstörda helt enkelt av att lastbilarna står där.

Det finns en vägkarta för det som vi måste dra igång för att stötta det palestinska folket i den här situationen. Det första är eldupphör. Det måste vi få till. Israel har hittills inte lyssnat på vare sig Internationella domstolen, FN eller EU över huvud taget. Bomberna faller fortfarande i civila områden, och det har de gjort under sex månader.

Det första är att få till eldupphör. Då räcker inte bosättersanktionerna som är igång. De omfattar bara fyra bosättare. Det är inga andra som omfattas av det. Det är inte tillräckligt. Israel lyssnar inte över huvud taget. Om vi ens ska nämna humanitär hjälp måste vi få till eldupphör, och då måste vi få in konkreta sanktioner för att stoppa detta.

En annan sak som inte nämns är de palestinska fångarna. Israels ockupationsarmé har kidnappat, fängslat och frihetsberövat sjukhuspersonal, patienter och så vidare från sjukhus. Bara för två dagar sedan dog en av läkarna som hade tillfångatagits på grund av tortyren han utsattes för i fängelse.

Jag skulle gärna vilja veta vad regeringen avser att säga om de palestinier som har frihetsberövats under oklara omständigheter.

Jag är glad att statssekreteraren nämnde Västbanken. Det stod inte tidigare i texten. Där har våldet ökat, och det är väldigt många som har frihetsberövats. Där ser vi ett ökat bosättervåld på grund av att Israel har gett vapen till bosättarna.

Sedan gäller det maktförhållandet. Det är jättebra att man talar om återuppbyggnad och tvåstatslösningen och så vidare. Men precis som Linnéa Wickman lyfte fram kommer vi inte att ha en tvåstatslösning om det inte innefattar konkreta steg för att det ska uppnås.

Det räcker inte med att säga att man vill ha en tvåstatslösning. Det finns ett maktförhållande mellan Palestina och Israel som omöjliggör en tvåstatslösning. Palestinierna har inte haft chansen att bygga upp en demokratisk struktur. Det måste vi vara väldigt medvetna om.

Det har också gjort att andra grupper har kunnat ta plats i den palestinska politiken. Jag tror att det är jätteviktigt att ha med sig att man måste säkerställa att maktförhållandet mellan Palestina och Israel är mer balanserat än vad det är i dag. Tyvärr är det väldigt många som jobbar emot det.

Linnéa Wickman och Anna Lasses nämnde också rättvisa. Det är oerhört viktigt. Det blir svårt att bygga en demokrati grundad på ett folkmord utan rättvisa. Det är omöjligt. När diktaturer blir demokratier ser vi hur lång tid det tar att läka sår, bygga upp demokratiska strukturer och strukturer som är fria från de personer som aktivt har deltagit i mördandet av människor.

Det andra jag också skulle vilja lyfta fram är deltagandet av europeiska medborgare i den israeliska ockupationsarmén. Det är en fråga som inte har diskuterats här i Sverige, men det finns svenska medborgare som aktivt har deltagit i folkmordet. Jag skulle gärna vilja veta vad som händer med det.

Anf. 63 RASMUS GIERTZ (SD):

I förslaget till ståndpunkt vad gäller den palestinska myndigheten hade vi i Sverigedemokraterna gärna sett en mer skarp formulering. I stället för det är "angeläget" att den palestinska myndigheten genomför nödvändiga reformer som stärker dess demokratiska och rättsstatliga funktionssätt samt effektivitet och finansiella hållbarhet, som står i ståndpunkten nu, anser vi att lydelsen bör vara att det är "avgörande" i stället för "angeläget". Där vill vi avisera en avvikande ståndpunkt.

Anf. 64 REBECCA LE MOINE (MP):

Ordförande! Sveriges hantering av bland annat biståndet har varit lite hattigt. Man har strypt finansiering via FN-organ, och man har strypt svenska biståndspengar via svenska biståndsorganisationer. Efter att ha granskat och fått svar på olika frågor vad gäller UNRWA har man sedan återupptagit stödet.

Jag börjar därför med en konkret fråga: Har Sveriges regering en plan, eller har man funderat på att få till en biståndsstrategi för att se till att det bistånd som ges är långsiktigt och inte riskerar att dras in eller justeras med förödande konsekvenser?

Nu när Sveriges regering ändå har antagit en bättre och mer rimlig ton i frågan är det också viktigt att det finns en långsiktighet och en strategi för att se till att stödet verkligen kommer på plats. Detta är min första konkreta fråga.

Anf. 65 Statssekreterare DIANA JANSE:

Herr ordförande! Jag ska göra mitt bästa för att svara på frågorna; det var en mängd olika frågor och delfrågor.

Jag börjar med formuleringen "under nuvarande omständigheter" vad gäller regeringens syn på offensiven mot Rafah. Vi kan konstatera att en stor del av Gazas internflyktingar finns i och runt Rafah, som är ett nav för den humanitära verksamheten. FN varnar också för att det inte finns några säkra platser för befolkningen att fly eller förflyttas till. En markoffensiv skulle i ett sådant läge få oacceptabla humanitära konsekvenser.

Vi vill inte inskränka Israels rätt att försvara sig mot Hamas, men som svar på en direkt fråga om vad som skulle möjliggöra det kan jag säga att det är att civilas säkerhet kan skyddas och att humanitära hjälparbetares säkerhet kan skyddas.

Jag tror att det blir lite olika spridda skurar som svar från mig, och det kanske inte blir exakt i den ordning som frågorna kom. Jag kan bara säga att regeringen delar bedömningen att det inte kommer in tillräckligt med humanitära förnödenheter. Vi trycker på tillsammans med andra för ett ökat humanitärt inflöde i Gaza men också ökad möjlighet att distribuera inom Gaza. Vi ligger också på för att hjälparbetares säkerhet ska säkerställas. Den humanitära situationen i Gaza är katastrofal, som jag inledningsvis sa.

När det gäller att bistå Gazas befolkning sjövägen välkomnar vi alternativa vägar för införsel av humanitärt stöd. Samtidigt kan vi konstatera att det som skulle göra störst skillnad för den humanitära responsen i Gaza är möjligheten till säkra och mer omfattande leveranser via land. Det är också en bild som bekräftades av World Food Programmes

chef Cindy McCain när hon var här: Maritima transporter kan inte på något sätt ersätta omfattande leveranser via land.

2023/24:36
3 maj

Inte desto mindre stöttar vi och tittar på de alternativ som ligger på bordet och som diskuteras för maritima transporter och ser om vi effektivt kan stödja dessa initiativ. Det kan till exempel handla om att sekondera personal eller att bidra med materiellt stöd. Men den maritima korridoren är ingen enkel operation, och budskapet är som sagt tydligt från humanitära organisationer: Det kan inte ersätta ökat tillträde genom befintliga gränsövergångar.

Vi är tydliga med Israels skyldigheter vad gäller att säkerställa humanitärt tillträde och transporter av förnödenheter in i Gaza. Alla parter i konflikten har enligt den internationella humanitära rätten ett ansvar för att se till att civilbefolkningens humanitära behov tillgodoses. Vi skönjer en liten förbättring, men den är inte på något sätt tillräcklig för att vare sig tillfredsställa de behov som finns eller komma i fatt med den backlog av behov som har uppstått i den här situationen.

När det gäller frågor om en tvåstatslösning kan jag konstatera att rådet inte kommer att diskutera detaljerna i hur en framtida tvåstatslösning ska se ut. Jag lämnar därför frågan därhän.

Det ställdes en fråga om straffrihet på Västbanken. Det är vår uppfattning att Israels bosättningspolitik strider mot folkrätten. Det ökade våldet från extremistiska bosättare är bekymmersamt, varför EU nu liksom både USA och Storbritannien har infört sanktioner mot individer och organisationer inblandade i detta. Därutöver fortsätter regeringen liksom EU att uppmana Israel att vidta ändamålsenliga åtgärder mot individerna i fråga.

Delgado Varas nämnde att det bara var fyra personer. Vi kan konstatera att det kan bli aktuellt att utöka detta. De våldshandlingar som de här bosättarna begår behöver få ett slut, och Sverige välkomnar det rådsbeslut som fattades om att införa restriktiva åtgärder med dessa fyra personer men också av två entiteter.

För individer som listas innebär det automatiskt inreseförbud till EU och frysta tillgångar i EU. Det är motiverat att EU går vidare med ytterligare sådana restriktiva åtgärder då det ännu inte finns några tecken på att Israel vidtar effektiva åtgärder mot bosättningsvåldet.

Den sista frågan gällde biståndsstrategin och långsiktigheten. Regeringen har fattat beslut om en ny Mellanösternstrategi, där också Palestinabiståndet ryms. Den gäller för flera år framåt. Det i sig är ingen garanti för att vi inte kan tvingas vidta åtgärder, för vi måste ju säkerställa att biståndsmedlen kommer till det de är avsedda för. Vi måste säkerställa en god förvaltning av våra biståndsmedel. Men det finns som sagt en beslutad biståndsstrategi där Palestina är en del för de närmaste fyra åren, om jag minns rätt.

Anf. 66 LINNÉA WICKMAN (S):

Tack, statssekreteraren, för svaren! När det för det första gäller Rafah och situationen där skulle det vara oerhört allvarligt om man skulle genomföra en markinvasion. Det skulle verkligen vara ytterligare en röd linje som överträds i kriget.

Vi står fast vid att vi tycker att man i den svenska ståndpunkten ska ta bort ”under nuvarande omständigheter”, och vi kommer att vara beredda att lämna en avvikande ståndpunkt om detta.

För det andra gäller det frågan om att få in tillräckligt med humanitär hjälp i Gaza. Jag uppfattar att mycket av argumentationen från statssekreteraren bygger på att den absolut bästa vägen att komma in är landvägen. Det är vi överens om. Men behoven är oerhört enorma: I april kom det i snitt in 163 lastbilar per dag när det skulle behöva komma in 1 000 per dag för att möta det enorma behovet. Då är det klart att man måste undersöka alla vägar för att få in hjälp. På det sättet handlar det om en livräddande insats.

Vi står därför fast vid att vi tycker att Sverige ska ge ett besked om att man kommer att delta med en egen bistandsflotta också via den humanitära korridoren sjövägen.

Avslutningsvis vill jag säga något om frågan om sanktioner kopplat till extremistiska bosättare. Frågan har lyfts förtjänstfullt av flera andra här i nämnden. Det är väl trots allt inte tillräckligt att man efter så lång tid till slut lyckats komma fram till att få några former av sanktioner på plats. Det handlar ju bara om fyra personer, som har nämnts tidigare. Här är det intressant att höra om Sverige kommer att vara berett att också framgent driva på för ytterligare och fler sanktioner på området.

Anf. 67 LORENA DELGADO VARAS (V):

Jag tackar för svaren, även om de var otillräckliga. Statssekreteraren nämnde inte de palestinier som har blivit frihetsberövade och nu också torterade till döds i israeliska fängelser, där bland annat vårdpersonal mördades för två dagar sedan.

Vi anser att markinvasionen under inga omständigheter får genomföras. Rafah är fullt av 1,4 miljoner civila palestinier som svälter, som har flytt från bomber och som har lemlästats. Under dessa omständigheter får inga markinvasioner begås.

Vi menar att regeringen borde kräva permanent eldupphör. Vi menar att regeringen borde fördöma krigsbrotten. Vi menar att regeringen borde arbeta för att avbryta samarbeten med Israel. Vi menar att regeringen borde införa fler sanktioner. Vi menar att regeringen borde avbryta handelsavtalet.

Anf. 68 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr ordförande! Vi från Miljöpartiet vill gärna ansluta till Vänsterpartiets avvikande ståndpunkt.

Det kom en rapport i går från FN som pekade på att det skulle ta runt 80 år att återuppbygga Gaza och att det skulle ske till en kostnad av mer än 300 miljarder kronor. När vi har de här diskussionerna om de fruktansvärda krig som pågår parallellt, dels i Ukraina, dels i Palestina, kan man jämföra lite grann och höra hur retoriken och förslagen flödar i olika takt och i olika omfattning.

Vi pratar om sanktioner; det har vi gjort sedan dag ett när Ryssland invaderade Ukraina. Det är långa listor med kraftfulla ekonomiska sanktioner. Man skulle på samma sätt kunna använda sig av detta som en inspiration för att komma åt det som pågår och få det att bli kostsamt och kännbart för extremistiska bosättarna.

Jag tycker att det är under all kritik att man under så lång tid inte har kommit längre, och vi måste självklart se till att det blir ekonomiska följder. Det är därav väldigt viktigt att stoppa associeringsavtalet med Israel.

Svaret som ges på frågan om meningen att inte under rådande omständigheter kunna gå in med markoffensiv i Rafah är närmast teoretiskt – att det inte skulle kunna innebära lidande eller död för civil befolkning. Det är inte så verkligheten ser ut, och det vore därmed rimligt att helt enkelt omformulera frågan så som Socialdemokraterna och vi från oppositionen har framfört: att inte under några omständigheter kunna gå in med markoffensiv i Rafah.

Jag tänker också att Sverige och Sveriges regering skulle kunna ta mycket mer initiativ. Detta kommer att kosta 300 miljarder kronor, och på samma sätt som Sverige också har varit drivande i Ukrainafrågan gällande återuppbyggnaden och faciliteten med mera borde vi kunna visa att vi står på Palestinas sida. Allt lidande måste få ett slut, och man måste kunna se bortom den katastrof och död som pågår. Det måste finnas ett slut på det, och när så sker kommer det att finnas en tid när det internationella samfundet och även Sverige spelar en stor roll i återuppbyggnaden.

Jag instämmer till fullo med kören som har framförts.

Anf. 69 ANNA LASSES (C):

Ordförande! Det är bara att konstatera att sju månader efter den 7 oktober betar sig världens samlade ledare fortfarande som ett gäng enter i *Sagan om ringen*. Det är väl den bästa liknelsen i det här fallet, och det tycker jag är tragiskt.

Med det sagt kan vi konstatera att de som faktiskt ändå brukar kunna göra saker är just civilsamhället. Vi fick dock inget svar på den fråga som Linnéa Wickman ställde om stöd till civilsamhället, så det skulle jag gärna vilja höra. Om inte annat skulle jag vilja göra ett starkt medskick att verkligen lyfta den frågan, för här tror jag att Sverige verkligen skulle kunna göra nytta.

Ett annat medskick är att steppa upp ytterligare i bosättningsfrågan utifrån det som redan tidigare har sagts. Jag vet att det är på gång – men verkligen.

Jag har även ett antal saker där jag vill anmäla avvikande ståndpunkt. För det första vill jag ställa mig bakom att man stryker ”under rådande omständigheter”. Det räcker väl alldeles utmärkt att uppmana Israel att inte genomföra en markoffensiv. Det vore utmärkt att stryka just det, så det ställer jag mig bakom.

För det andra vill jag återigen lyfta att straffrihet inte får råda. Det är viktigt att utreda påstådda brott mot mänskligheten och krigsbrott, och det bör tydliggöras i den svenska ståndpunkten och drivas på.

Den tredje avvikande ståndpunkten gäller att jag vill att Sverige faktiskt kräver att Israel inte håller inne med de medel som samlas in för Palestina för att möjliggöra att komma igång med den plan för återuppbyggnad och så vidare som behövs.

En tvåstatslösning är det som vi alla står bakom, och det är väl också ett medskick att aktivt motsätta sig alla hinder för en tvåstatslösning.

Anf. 70 Statssekreterare DIANA JANSE:

Herr ordförande! Om jag börjar med ”under rådande omständigheter” kan man väl ändå säga att med så många civila, inklusive internflyktingar i Rafah, är det inte realistiskt att en israelisk offensiv skulle kunna genomföras. EU har mycket tydligt uppmanat Israel att inte genomföra några militära insatser i Rafah som skulle kunna förvärra en redan katastrofal humanitär situation och väcka allvarliga frågor om efterlevnaden av den internationella humanitära rätten.

Vi ser också en risk för ytterligare regional eskalering. Vi vet att liknande budskap har framförts till exempel av USA till Israel, och vi kommer att fortsätta vara tydliga i dialogen med Israel att sådana konsekvenser vore oacceptabla.

Låt mig först och främst när det gäller frågan om permanent vapenvila understryka nödvändigheten av en omedelbar vapenvila. Det är välkommet att Europeiska rådet och FN:s säkerhetsråd har varit tydliga om detta. Jag tycker också att det är där vi ska fokusera vår kraft och energi. Vi noterar de nya amerikanska ansträngningarna tillsammans med flera ledare i Gulfregionen att få till en vapenvila och att få till att gisslan släpps.

Varken Europeiska rådet eller FN:s säkerhetsråd använder begreppet permanent vapenvila utan refererar till en stegvis process där en omedelbar humanitär vapenvila liksom frisläppande av gisslan ska leda fram till en mer varaktig och hållbar överenskommelse. Detta är en ansats som regeringen stöder. Det är mer realistiskt med ett mål om tillfällig vapenvila som kan leda fram till en mer varaktig överenskommelse. Det långsiktiga målet måste förstås vara ett slut på kriget i Gaza och en trovärdig process mot en framförhandlad tvåstatslösning mellan Israel och Palestina.

När det gäller associeringsavtalet med EU och handeln med Israel kan jag konstatera att associeringsavtalet är det yttersta ramverket för den politiska dialogen mellan Israel och EU. Det ligger inom kommissionens mandat att när det så bedöms lämpligt eller behövligt granska efterlevnad av associeringsavtalet.

För att återigen kommentera den maritima korridoren ser vi den som ett komplement till ökad införsel via landvägarna, och vi ser på vad vi kan göra för att stödja de förslag som ligger på bordet. Det är tekniskt en svår operation – det finns ju ingen hamn i Gaza, utan man måste då bygga en provisorisk hamn, och det är inget som görs lätt. Idén om en egen bistandsflotta kanske låter bra, men det är bättre att faktiskt söka multilaterala lösningar och bidra till de lösningar som redan ligger på bordet och som är en bit komna, inte minst för att få detta komplementära flöde av varor på plats så fort som möjligt.

Det fanns också en fråga hur regeringen ser på att Israel håller inne skattemedel till den palestinska myndigheten. Vi välkomnar den delvisa överenskommelse som har nåtts tack vare inte minst norska ansträngningar i februari i år. Vi förväntar oss att både Israel och Palestina lever upp till sina internationella åtaganden och gjorda överenskommelser. Det inkluderar Parisprotokollet som bland annat reglerar överföring av skattemedel som Israel hanterar på Palestinas vägnar.

Slutligen har vi frågan om de palestinier som hålls i administrativt förvar av Israel. Det är ett stort antal palestinier som frihetsberövats utan rättgång i form av så kallat administrativt förvar. Israel är skyldigt att

behandla frihetsberövade i enlighet med sina internationella förpliktelser och att utreda uppgifter om övergrepp och missförhållanden.

Det är centralt att oberoende instanser, inklusive Internationella Röda Korset, har möjlighet att besöka frihetsberövade. Vi har återkommande uppmanat Israel att uppfylla sina internationella förpliktelser i samband med frihetsberövande och lagföring.

Anf. 71 LINNÉA WICKMAN (S):

Kort bara: Vi kommer att stå fast vid de avvikande ståndpunkter som jag redan har anmält.

Vi är också beredda att ställa oss bakom det som lyftes från Centerpartiet, både när det gäller frågan om straffrihet och när det gäller frågan om den palestinska myndighetens tillgång till skattemedlen som Israel håller inne.

Anf. 72 LORENA DELGADO VARAS (V):

Jag står fast vid de avvikande ståndpunkter som jag har lyft. Jag ställer mig också bakom Centerpartiets två avvikande ståndpunkter.

Anf. 73 REBECKA LE MOINE (MP):

Det var väldigt välformulerat. Vi vill gärna också sälla oss till dem.

Anf. 74 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns en avvikande ståndpunkt från Sverigedemokraterna i enlighet med det Rasmus Giertz har framfört.

Det finns likalydande avvikande ståndpunkter från Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet i enlighet med det som har framförts av Centerpartiet och vad gäller Rafah och straffriheten.

Det finns en avvikande ståndpunkt från Socialdemokraterna framförd av Linnéa Wickman, och det finns likalydande från Miljöpartiet och Vänsterpartiet i enlighet med det som Lorena Delgado Varas har framfört vilket också har understötts av Rebecka Le Moine under diskussionen.

Så uppfattar jag läget. Därmed kan jag konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går vidare till dagordningspunkt 6, EU:s engagemang i instabila sammanhang. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 75 Statssekreterare DIANA JANSE:

Herr ordförande! Den tredje diskussionspunkten är EU:s engagemang i fragila kontexter. Det är en uppföljning och en breddning av diskussionerna vid mötet i utrikesrådet för utvecklingsfrågor den 21 november 2023. Under punkten väntas rådet diskutera hur EU:s utvecklingssamarbete ska anpassas till kontexter med växande osäkerhet och instabilitet.

Från regeringens sida välkomnar vi ett fortsatt EU-engagemang i fragila kontexter, inte minst för att motverka spridning av terrorism, irreguljär migration och organiserad brottslighet i till exempel Afrika. Det är viktigt att betona att begreppet fragila kontexter inbegriper många olika typer av situationer. Länderna som avses utgör ingen homogen grupp. Det gäller allt från länder med svaga institutioner eller politiskt svåra

situationer efter militärkupper till länder som drabbats av naturkatastrofer eller krig och konflikt. I vissa fall finns förutsättningar för ett konstruktivt samarbete med regeringar, i andra fall saknas sådana förutsättningar. Detta gäller inte minst länder som styrs av militärjuntor som saknar vilja att genomföra positiva reformer.

Regeringen välkomnar en mer systematisk och analytisk ansats till EU-engagemang i fragila kontexter. Det är i sammanhanget viktigt att vi tar till vara erfarenheter och lärdomar från tidigare engagemang. I sårbara och föränderliga miljöer är det viktigt att EU:s bistånd är flexibelt och baserat på landsspecifika överväganden, men i regel är det avgörande med bästa möjliga samordning mellan politiskt påverkansarbete, utvecklingssamarbete och säkerhetssektorsstöd. I länder där militärkupper har ägt rum måste EU hitta nya vägar för att så direkt som möjligt stödja befolkningen och samtidigt inte bidra till att stärka militärjuntorna.

I syfte att bättre möta gränsöverskridande utmaningar och stärka regionala aktörers förmåga att i större utsträckning ta ansvar för sin egen säkerhet bör EU:s engagemang även innefatta stöd till regionala och subregionala organisationer som exempelvis Afrikanska unionen och Ecowas.

Utvecklingsbiståndet bör betraktas som ett av EU:s viktigare utrikespolitiska verktyg. Det är därför viktigt att EU:s utvecklingssamarbete präglas av konstruktiva partnerskap, samstämmiga målsättningar samt tydliga förväntningar på mottagarlandet, inte minst inom områden som demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatlighet.

Anf. 76 MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Det här handlar ju om mycket sårbara kontexter, och normalt sett, och jag tror också att statssekreteraren sa det, är det just här som FN:s organisationer och också civilsamhällets organisationer är de som når fram. Det har vi sett själva inte minst i Afghanistan, där det var FN:s organisationer och Afghanistankommittén som kunde nå fram till de mest sårbara.

Den svenska regeringen har lagt om biståndspolitikerna här i Sverige. Man drar ned på stödet till FN-organisationerna och civilsamhällesorganisationerna och har tänkt sig att en del av det arbetet ska tas över av den svenska myndigheten, alltså Sida.

Hur går det ihop med vad Sverige här driver på EU-nivå? Har man samma syn på EU-nivå när det gäller hur EU:s bistånd ska kunna användas? Driver Sverige att man ska minska på stödet till FN:s organisationer och civilsamhällesorganisationer i de här sårbara kontexterna?

Jag skulle vilja hävda att det är just i de sårbara kontexterna som stödet till FN och civilsamhällesorganisationerna behövs som mest och där omläggningen av den svenska biståndspolitikerna kommer att märkas som mest.

Driver Sverige samma sak på EU-nivå? Jag får det inte att gå ihop. Här pratar man ju om partnerskap och annat.

Anf. 77 Statssekreterare DIANA JANSE:

Herr ordförande! Tack, vice ordföranden, för frågan! Vi vill se ett genomslag för svenskt biståndstänk också i EU-sammanhang. Och vi anser att vårt bistånd till Afrika behöver anpassas och fokuseras, för

svenskt vidkommande, på de områden där svenskt bistånd har ett tydligt mervärde och kan göra störst skillnad. Det har bland annat inneburit att vi fasar ut biståndet till Burkina Faso, Mali och Sydsudan till exempel.

Det innebär inte att vi inte fortsätter att vara närvarande och att försöka nå ut till civilbefolkningen. Vi har ju flera andra verktyg. Vi har EU-biståndet. Vi har FN-biståndet, som är stor kärngivare. Vi har en hel rad andra strategier inom ramen för vårt biståndssamarbete som jag vet att vice ordföranden är väl bekant med och som också har möjligheter att nå fram. Vi anser att det är en bra anpassning för att också kunna se till att vi har medel för andra prioriteringar.

Anf. 78 MATILDA ERNKRANS (S):

Herr ordförande! Jag vet inte om jag blev något klokare. Jag undrar om statssekreteraren alltså säger så här: När det gäller EU:s bistånd – det biståndet finansieras också via Sverige – ska man använda sig av de viktiga civilsamhällsorganisationerna och FN-organisationerna, men när det gäller svenskt bistånd, som Sverige hanterar, har Sverige en annan linje, för där har man dragit ned på stödet till FN-organisationer och till civilsamhället. Är det så jag ska förstå det?

I så fall skulle jag bara vilja veta: Hur framgångsrikt kommer det att vara när det gäller att nå ut till de mest sårbara kontexterna för myndigheten Sida, som då har landmärket Sverige på sig?

På EU-nivå tror alltså den svenska regeringen att man måste gå via civilsamhället och FN-organisationerna, men när det gäller svenskt bistånd lägger man om politiken så att det ska gå via myndigheten Sida. Det kan vi fortsätta att debattera någon annanstans. Men det är en diskrepans här. Är det så jag ska uppfatta det?

Anf. 79 Statssekreterare DIANA JANSE:

Först en rättelse: Vi ökar biståndet till civilsamhället. Vi minskar det inte.

Jag är inte helt säker på att jag hänger med i turerna. Men svensk biståndspolitik är att fortsätta finansiera FN och civilsamhället, inklusive deras arbete i fragila kontexter.

Vi menar också att EU ska fortsätta verka på ett sätt där vi når ut till medborgarna utan att vi för den skull stöttar till exempel militärjuntor. Vi tror att det är helt nödvändigt att EU:s utvecklingssamarbete också är kontextanpassat för att hantera den lokala utvecklingen. Situationen har förändrats ganska drastiskt i till exempel Mali. Det gäller inte minst möjligheterna att bedriva bilateralt utvecklingssamarbete, det vill säga det som vi nu fasar ut. Så är det inte minst för att Mali självt har bett den stora FN-missionen i Mali att lämna landet, vilket påverkar säkerhetsläget och möjligheten för till exempel FN:s aktörer att verka där.

Det måste sättas i ett större sammanhang. Det måste anpassas efter den lokala kontexten. Men grundslaget är att svenskt bistånd, våra pengar, inte ska stötta militärjuntorna. Vi tycker samma när det gäller EU-biståndet, som vi också är med och finansierar. Det ska efter bästa förmåga nå den utsatta civilbefolkningen.

Anf. 80 MATILDA ERNKRANS (S):

Herr ordförande! Det har inte varit så någon gång att svenskt bistånd skulle stötta några militärjuntor. Det är en hittepåformulering från den här regeringen. Det vill jag i alla fall vara tydlig med. Svenskt bistånd ska inte stötta militärjuntor och har inte heller gjort det. Det är min uppfattning.

Sedan verkar det vara så att den här regeringen har exempel på när man tycker att EU:s bistånd ska ha stöttat militärjuntor, eftersom det är den här ståndpunkten som gäller i fråga om hur man agerar på EU-nivå. Det vore då intressant att höra vilket EU-bistånd det är som regeringen tycker att EU ska sluta med och som har gått till militärjuntor.

Apropå rättelser är det upp till var och en att ta till sig fakta, studera och göra bedömningar, men det är i alla fall en faktauppgift att den svenska regeringen inte längre ger 1 procent av bruttonationalinkomsten till bistånd. Man har satt ett tak på det. Medlen för det svenska biståndet är också pengar som Sverige sedan fördelar till EU:s bistånd. Det blir mindre pengar för varje år som går. Så kan man väl uttrycka det. Och de som har fått ta den stora smällen är FN:s organisationer och civilsamhällesorganisationerna.

Men det vore jättebra att veta vilket EU-bistånd som regeringen anser har gått till militärjuntor och som då ska stoppas. Detta reser fortsatta frågetecken, som får fortsätta att debatteras. Det är uppenbarligen så att regeringen fortsatt tycker att det på EU-nivå är klokt att gå via FN-organisationer och civilsamhällesorganisationer för att nå de mest sårbara, men man har inte riktigt samma syn när det gäller det svenska biståndet, som Sverige ska fördela. Där har man ju, som också statssekreteraren sagt, dragit tillbaka ett antal.

Men det vore intressant att höra vilket EU-bistånd det är som har gått till militärjuntor och som regeringen tycker att man nu ska stoppa.

Anf. 81 Statssekreterare DIANA JANSE:

Man kan titta på Mali och på hur biståndsportföljen till Mali såg ut. Vid den första militärkuppen och även fortsatt framåt hade vi till exempel ett stöd med svenska Statistiska centralbyrån, som hade ett program med sin maliska motpart, det vill säga en myndighet i den maliska staten. Vi hade också ett samarbete med det maliska miljöministeriet. Det är den typen av bistånd vi inte tycker att vi ska ge till en militärjunta. Vi ska inte stötta deras statsförvaltning. Vi ska inte stötta militärjuntan.

Vi är nöjda över att EU:s bistånd håller samma linje, det vill säga det sektors- och budgetstöd man hade tidigare betalas inte längre ut. Avtalen har inte sagts upp, men utbetalningar görs inte, i hopp om att Mali ska välja att slå in på en väg där man återgår till ett konstitutionellt styre.

Ja, vi har en biståndsram om 56 miljarder kronor per år – det är ett faktum. Men det är också en faktauppgift att inte heller Socialdemokraterna i sin budgetmotion avsätter 1 procent av bnp till biståndet.

Anf. 82 MATILDA ERNKRANS (S):

Det är också en faktauppgift att vi socialdemokrater är tydliga med att vi ska återgå till 1 procent av bruttonationalinkomsten och att vi avsätter mer pengar än regeringen i den riktningen i våra oppositionsbudgetar. Vi klarar också av att lägga mer pengar på sjukvården, skolan och

gångskriminaliteten än regeringen eftersom vi inför en bankskatt. Vi tycker nämligen att det är viktigare att komma till rätta med de stora samhällsproblem som Sverige har än att skydda vinsterna i bankerna.

Då har vi fått det sagt.

Jag fortsätter att ställa den fråga som jag inte tycker att jag får svar på. Är det så att den svenska regeringen på EU-nivå driver samma linje som i Sverige, nämligen att mindre av EU:s bistånd ska gå till civilsamhällesorganisationer och FN:s organisationer? Driver Sverige samma linje på EU-nivå som man gör på svensk nivå? Det är egentligen den frågan, för här ska statssekreteraren åka på ett EU-möte, EU-rådsmöte.

Anf. 83 ORDFÖRANDEN:

Jag vill påminna om att det handlar om FAC – bistånd.

Anf. 84 MAGNUS BERNTSSON (KD):

Precis. Jag vill komma tillbaka till det. Jag vill bara meddela, för protokollets skull, att jag tycker att vice ordföranden bygger ett narrativ som inte stämmer. Det går att lyssna till den debatt som hölls i kammaren för någon vecka sedan om biståndspolitiken. I den kan man få mycket svar. Dessutom finns det ett regeringsbeslut om en reformagenda för bistånd. Där kan man mycket väl utläsa den svenska politiken.

Anf. 85 Statssekreterare DIANA JANSE:

Herr ordförande! Jag tycker att jag har svarat på vice ordförandens fråga, nämligen att svensk linje är att EU:s bistånd också måste kontextanpassas.

Anf. 86 ORDFÖRANDEN:

Jag noterar att det inte finns några avvikande ståndpunkter. Därmed kan jag konstatera att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Då går vi till dagordningspunkt 7, Övriga frågor. Finns det några övriga frågor, statssekreteraren?

Anf. 87 Statssekreterare DIANA JANSE:

Herr ordförande! Ja, under övriga frågor förväntas kommissionär Jutta Urpilainen ge en kort lägesrapport om arbetet med operationaliseringen av halvtidsöversynen av EU:s fleråriga budgetram vad gäller NDICI – Global Europe, vilket beslutades den 1 februari av Europeiska rådet. Urpilainen väntas vidare informera om utbildningsåtgärder kopplade till bistånd. Därutöver väntas Estland och Finland informera om genomförandet av Global Gateway-strategin, och det belgiska ordförandeskapet väntas nämna högnivåkonferensen mellan EU och AU om global hälsa.

Anf. 88 ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för informationen.

Därmed har vi kommit till änden av föredragningslistan. Vi tackar statssekreterare Diana Janse med medarbetare och önskar lycka till på FAC, bistånd, i nästa vecka. Trevlig helg, när den så inträder!

2023/24:36

3 maj

§ 1 Sysselsättningsfrågor, socialpolitiska frågor, hälso- och

sjukvårdsfrågor samt konsumentfrågor1

Anf. 1	ORDFÖRANDEN.....	1
Anf. 2	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	1
Anf. 3	MATILDA ERNKRANS (S).....	1
Anf. 4	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	1
Anf. 5	MATILDA ERNKRANS (S).....	2
Anf. 6	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	2
Anf. 7	ORDFÖRANDEN.....	2
Anf. 8	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	2
Anf. 9	MATILDA ERNKRANS (S).....	2
Anf. 10	ANN-CHRISTINE FROHM UTTERSTEDT (SD).....	3
Anf. 11	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	3
Anf. 12	MATILDA ERNKRANS (S).....	3
Anf. 13	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	4
Anf. 14	ORDFÖRANDEN.....	4
Anf. 15	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	4
Anf. 16	ANNA LASSES (C).....	4
Anf. 17	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	5
Anf. 18	ORDFÖRANDEN.....	5
Anf. 19	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	5
Anf. 20	JYTTE GUTELAND (S)	5
Anf. 21	LORENA DELGADO VARAS (V)	6
Anf. 22	ANNA LASSES (C).....	7
Anf. 23	LORENA DELGADO VARAS (V)	7
Anf. 24	GULAN AVCI (L).....	7
Anf. 25	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	7
Anf. 26	LORENA DELGADO VARAS (V)	8
Anf. 27	JYTTE GUTELAND (S)	8
Anf. 28	ANNA LASSES (C).....	9
Anf. 29	REBECKA LE MOINE (MP).....	9
Anf. 30	LORENA DELGADO VARAS (V)	9
Anf. 31	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	9
Anf. 32	MATILDA ERNKRANS (S).....	10
Anf. 33	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	10
Anf. 34	ORDFÖRANDEN.....	10
Anf. 35	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	10
Anf. 36	ORDFÖRANDEN.....	11
Anf. 37	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	11
Anf. 38	ORDFÖRANDEN.....	11
Anf. 39	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	11
Anf. 40	MATILDA ERNKRANS (S).....	11
Anf. 41	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	11
Anf. 42	MATILDA ERNKRANS (S).....	12
Anf. 43	ORDFÖRANDEN.....	12
Anf. 44	Statsrådet PAULINA BRANDBERG (L).....	12

§ 2 Utrikesfrågor – utveckling13

Anf. 45	ORDFÖRANDEN.....	13
Anf. 46	Statssekreterare DIANA JANSE.....	13
Anf. 47	ORDFÖRANDEN.....	13
Anf. 48	Statssekreterare DIANA JANSE.....	13
Anf. 49	ORDFÖRANDEN.....	14
Anf. 50	Statssekreterare DIANA JANSE.....	14
Anf. 51	ANNA LASSES (C).....	15
Anf. 52	LINNÉA WICKMAN (S).....	16
Anf. 53	MATILDA ERNKRANS (S).....	16
Anf. 54	Statssekreterare DIANA JANSE.....	17
Anf. 55	MATILDA ERNKRANS (S).....	17
Anf. 56	ANNA LASSES (C).....	17
Anf. 57	Statssekreterare DIANA JANSE.....	17
Anf. 58	ORDFÖRANDEN.....	18
Anf. 59	Statssekreterare DIANA JANSE.....	18
Anf. 60	LINNÉA WICKMAN (S).....	19
Anf. 61	ANNA LASSES (C).....	21
Anf. 62	LORENA DELGADO VARAS (V).....	21
Anf. 63	RASMUS GIERTZ (SD).....	23
Anf. 64	REBECKA LE MOINE (MP).....	23
Anf. 65	Statssekreterare DIANA JANSE.....	23
Anf. 66	LINNÉA WICKMAN (S).....	24
Anf. 67	LORENA DELGADO VARAS (V).....	25
Anf. 68	REBECKA LE MOINE (MP).....	25
Anf. 69	ANNA LASSES (C).....	26
Anf. 70	Statssekreterare DIANA JANSE.....	26
Anf. 71	LINNÉA WICKMAN (S).....	28
Anf. 72	LORENA DELGADO VARAS (V).....	28
Anf. 73	REBECKA LE MOINE (MP).....	28
Anf. 74	ORDFÖRANDEN.....	28
Anf. 75	Statssekreterare DIANA JANSE.....	28
Anf. 76	MATILDA ERNKRANS (S).....	29
Anf. 77	Statssekreterare DIANA JANSE.....	29
Anf. 78	MATILDA ERNKRANS (S).....	30
Anf. 79	Statssekreterare DIANA JANSE.....	30
Anf. 80	MATILDA ERNKRANS (S).....	30
Anf. 81	Statssekreterare DIANA JANSE.....	31
Anf. 82	MATILDA ERNKRANS (S).....	31
Anf. 83	ORDFÖRANDEN.....	32
Anf. 84	MAGNUS BERNTSSON (KD).....	32
Anf. 85	Statssekreterare DIANA JANSE.....	32
Anf. 86	ORDFÖRANDEN.....	32
Anf. 87	Statssekreterare DIANA JANSE.....	32
Anf. 88	ORDFÖRANDEN.....	32